

Indholdsfortegnelse:

Indledende betragtninger.....	3
Projektets formål.....	3
Projektets målgruppe.....	3
Projektets tidsramme.....	3
Kort omkring §4a – den sprogstimulerende indsats.....	3
Projektbeskrivelse.....	4
Projektår 1. 2008/09.....	4
Projektår 2. 2009/10.....	4
Projektår 3. 2010/11.....	4
Vejledning og inspiration af institutionernes personale.....	5
Kortsigtede og langsigtede mål.....	5
Evaluering.....	5
Formidling.....	6
Fremtidigt forsøg.....	6
Projektdeltagere.....	6
Økonomi.....	7
Bilag - Skattekesternes indhold.....	8
Bilag - Spørgeskemaundersøgelse.....	9
Bilag - Artikel fra Zoom april 2009.....	14

Indledende betragtninger.

Der er gennem de senere år gennemført en række undersøgelser, der viser, at en del børn med et andet modersmål end dansk, af naturlige grunde ikke har haft mulighed for at møde og udvikle det danske sprog i samme grad som et etnisk dansk barn. Manglende ordforråd på dansk er for langt de fleste tosprogede børn det allerstørste problem.

Sproget – herunder et veludbygget ordforråd - er en forudsætning for at kunne være aktiv deltager i en leg, for dannelse af relationer til andre mennesker, for udvikling af barnets tænkning og i det hele taget for barnets selvværd.

Endvidere er det danske sprog for børn med andet modersmål end dansk også en væsentlig faktor for forståelsen af den danske kultur og dermed for det tosprogede barns mulighed for at blive en aktiv deltager heri. Grundlaget for sprogforståelsen på dansk skabes allerede i førskolealderen.

Tilegnelsen af det danske sprog er i høj grad væsentlig for det tosprogede førskolebarn, idet barnet jo fra skolestart skal indgå i en undervisning i skolen, hvor undervisnings sproget hovedsageligt er dansk. Undersøgelser viser, at mange tosprogede børn kommer til kort i skolen omkring 3.klasse, fordi et grundlæggende ordforråd og sprogbrug på dansk ikke er blevet tilstrækkeligt udviklet i tide. Tilegnelse af 'fundamentale byggestene' i det danske sprog er en forudsætning, når undervisningsniveauet begynder at blive mere abstrakt.

Projektets formål.

At styrke de tosprogede førskolebørns sproglige udvikling på det danske sprog og forstærke deres muligheder for at blive kendt med vigtig dansk børnelitteratur.

At skabe nysgerrighed og interesse for litteraturens verden og grundlægge gode muligheder for at udvikle gode læsere.

At styrke børnenes sociale kompetencer og almene dannelse, og på langt sigt derved styrke deres muligheder for at opnå gode resultater igennem folkeskolen.

Projektets målgruppe.

Tosprogede børn fra 3-6 år, der er tilknyttet p.t. 36 daginstitutioner i Silkeborg Kommune.

Projektets tidsramme.

Projektet ønskes gennemført over 3 år. 1. del er gennemført i skoleåret 2008/09.

Skoleår 08/09: målgruppen er årgangen af 3 årige tosprogede børn i p.t. 36 daginstitutioner.

Skoleår 09/10: målgruppen er nye 3 årige, og de nu 4 årige tosprogede i p.t. 36 daginstitutioner.

Skoleår 10/11: målgruppen er nye 3 årige, og de nu 4 årige tosprogede og 5 årige tosprogede i p.t. 36 daginstitutioner

Kort omkring §4a – den sprogstimulerende indsats.

Sprogstimulering af tosprogede småbørn er forankret i Folkeskoleloven § 4a. I Silkeborg Kommune er § 4a udmøntet på den måde, at alle tosprogede børn med et vurderet behov modtager ekstra sprogstimulering af en tosprogsvejleder, der er centralt ansat i et team af sprogpædagoger i

skoleafdelingen. Tosprogsvejlederne tager rundt til de forskellige daginstitutioner og giver børnene sprogstimuleringen.

Desuden har alle daginstitutioner med tosprogede børn udvalgt en tosprogsansvarlig pædagog, der har øget fokus på den tosprogede dimension i daginstitutionens hverdag.

Skoleafdelingen afholder møder/kurser for dette netværk af tosprogpædagoger, hvor der sættes fokus på opkvalificering af medarbejdere og erfaringsudveksling. Der er i skoleafdelingens budget afsat midler til afholdelse af møder/kurser.

Projektbeskrivelse.

Projektår 1. 2008/09. Denne del af projektet er gennemført.

Projektet går ud på, at samtlige daginstitutioner (p.t. 36) med 3årige tosprogede børn læser og gennemarbejder 20 særligt udvalgte børnebøger på et år.

Målrettet pædagogisk arbejde med børnelitteratur er en meget veldokumenteret måde at forbedre tosprogede børns sproglige kompetencer på:

- det tilfører børnene et nuanceret sprog
- det udvikler børnenes ordforråd og styrker og udvikler begrebsapparatet
- det stimulerer til læselyst og lyst til at lytte til højtlesning
- det giver børnene kendskab/viden til litteratur
- det formidler dansk litteraturs kulturskat
- det forbedrer, tosprogede børns muligheder ved start i skolen at være på lige fod med danske kammerater, i forhold til at kende almen gængs børnelitteratur.

De 20 børnebøger udvælges i et samarbejde mellem Silkeborg Kommunes tosprogsvejleder og Silkeborg Bibliotekerne, ud fra pædagogiske overvejelser omkring, hvilke bøger der er særlig gode og anvendelige for tosprogede 3årige.

Ligeledes udarbejder tosprogsvejlederne og bibliotekarerne konkrete ideer og inspirationsmateriale til daginstitutionernes anvendelse af børnebøgerne.

Tosprogsvejlederne og Silkeborg Bibliotekerne indkøber bøgerne, fremstiller inspirationsmateriale og sammensætter 40 bogkasser/Skattekister i alt.

Hver Skattekasse indeholder 5 bøger med tilhørende materiale, som distribueres mellem daginstitutionerne, således at hver institution har en kasse med 5 bøger at arbejde med pr. kvartal. Skattekisterne blev etableret i foråret 2008.

Projektet blev igangsat august 2008 og følger det traditionelle skoleår (august – juni).

Projektår 2. 2009/10

Projektet videreføres efter samme princip med den næste årgang af 3 årige med de allerede indkøbte materialer.

Samtidig indkøbes og sammensættes 40 nye Skattekister med 20 nye udvalgte børnebøger til de 4 årige børn.

Projektår 3. 2010/11

Projektet videreføres efter samme princip med den næste årgang af 3årige og 4årige med de allerede indkøbte materialer.

Samtidig indkøbes og sammensættes 40 nye Skattekister med 20 udvalgte børnebøger til den 5-6 årige børn i institutionerne. Indskolingslærere kan evt. inddrages i planlægningen, så der sikres en overførselsværdi omkring børnebøgerne for den ældste gruppe.

Vejledning og inspiration af institutionernes personale.

For daginstitutionernes personale, som skal varetage arbejdet med de udvalgte børnebøger, afholdes kurser i hvert projekt år. Kurserne afholdes i netværket for tosprogs pædagoger.

Det er hensigten med kurserne, at personalet herigennem vil opnå en opkvalificering i at sætte fokus på udvikling af barnets sprog. Kurserne vil ligeledes være konkrete, med inspiration til brug af det dialogiske materiale. Her vil blive arbejdet med, hvordan der i en institutions travle hverdag kan blive plads til at fokusere på det målrettede arbejde med de 20 børnebøger pr år.

Der er afholdt to kursusforløb i efteråret 2008. På det ene kursus blev Skattekisterne og indholdet præsenteret. På det næste kursus holdt sprogvejleder Jette Løntoft oplæg om børnebøger, hvad er en god børnebog og hvordan bruger man børnebøger konkret.

Kortsigtede mål.

Projektet tager udgangspunkt i de 36 institutioner, der pt. har tosprogede børn, og det sigter primært mod at styrke de tosprogede førskolebørns danskkompetencer. Succeskriterier:

- At samtlige sprogpædagoger i de 36 institutioner er bekendt med og anvender Skattekisterne.
- Når projektet er fuldt gennemført efter 3 år, vil alle 209 tosprogede børn i daginstitutionerne have fået kendskab til og været i dialog om mindst 60 danske børnebøger, af forskellig genre og indhold i løbet af en 3-årig periode – inden skolestart.
- At samtlige 209 tosprogede børnehaverørns ordforråd og lyttekompetencer styrkes.

Langsigtede mål.

Der må forventes, at en målrettet indsats med arbejdet med børnelitteratur vil komme alle børn i daginstitutionerne til gode.

Et delmål i projektet vil derfor være også at samle erfaringer, der kan give inspiration og anbefalinger til en mere generel indsats på alle daginstitutioner for alle børn uanset sproglig og kulturel baggrund. Succeskriterier:

- At øvrige børnehavepædagoger bliver bekendt med og anvender Skattekisterne.
- At etniske danske børn med behov for sprogstimulering får udbytte af Skattekisterne.
- På længere sigt skal det gælde alle etniske danske og tosprogede børnehaverørn.

Evaluering

Projektet vil efter første år blive evalueret i maj 2009 ved hjælp af en spørgeskemaundersøgelse. I foråret 2010 vil vi igen evaluere anvendelsesværdien af Skattekisterne på følgende måde:

1. Vi vil lave en udvidet spørgeskemaundersøgelse, der sikrer os målbare svar på de opstillede mål. Denne undersøgelse skal først og fremmest give svar på omfanget af brugere og målgruppe (skema vedlagt som bilag).

2. I efteråret 2009 er samtlige bh.klassebørn blevet obligatorisk sprogscreenet. Vi har her et materiale, der fortæller noget om lytteforståelse, ordkendskab og i det hele taget sproglig opmærksomhed hos en gruppe børn, der ikke har stiftet bekendtskab med Skattekisterne. For at kunne dokumentere effekten af Skattekisterne vil vi sammenholde de obligatoriske sprogscreeninger fra efteråret 2009 med sprogscreeningerne om 3 år, hvor alle 2-sprogede bh.klassebørn forhåbentligt har stiftet bekendtskab med alle bøgerne i Skattekisterne.
3. Hvert forår sprogvurderes samtlige to-sprogede børnehavebørn med et vurderet behov for sproglig stimulering, hvilket giver en mulighed for at følge det enkelte barns sproglige udvikling i forhold til lyttekompetence og ordforråd over en 3-årig periode.

Formidling af projektet udover lokalområdet.

- Udstilling og præsentation af projektet på Undervisningsministeriets Informationsmøde om tosprogede småbørn d. 2.-3. nov. 2009.
- Udstilling på "Skolebogmessen 2010" i Roskilde d. 8.-9. Marts 2010.
- Udarbejdelse af folder.
- Artikelskrivning. Der har været bragt en artikel i Silkeborg Kommunes Personaleblad "Zoom" i april 2009. Endvidere er der skabt kontakt med journalist med henblik på en artikel til "Børn og unge".
- Temadage på netværksmøder for §4A-sprogvejledere.
- Artikler i fagpressen for såvel pædagoger som bibliotekarer.
- Projektet med alt skriftligt materiale vil snarest være tilgængeligt på Silkeborg Bibliotekernes hjemmeside www.silkeborgbibliotekerne.dk

Fremtidigt forsøg.

For at få en "rød tråd" gennem børnenes læseindlæring har vi et ønske om at iværksætte et pilotprojekt, hvor vi målrettet vil bygge på de erfaringer børnene kommer med fra børnehaven (kendskab til 60 billedbøger) i forbindelse med litteraturarbejde og den første læsning i bh.klassen og 1.klasse.

Projektdeltagere.

Projektet er udviklet i et samarbejde mellem medarbejdere fra Silkeborg Bibliotekerne, Børnekultur Silkeborg, Skoleafdelingens tosprogsvejledere, samt repræsentanter fra daginstitutionsområdet. Der nedsættes en projektgruppe, der sikrer projektets forankring og gennemførelse, samt står for evalueringen efter første projektår.

- Aase Krarup Madsen, Silkeborg Bibliotekerne, assistent
- Anne Tvedesøe, Silkeborg Bibliotekerne, børnebibliotekar
- Mette Thue, Børnekulturmedarbejder, Silkeborg
- Marianne Lindstrøm, Børn- og Ungeafdelingen, områdeleder
- Inge Kring, Silkeborg Bibliotekerne, publikumschef
- Hanne Middelhede, Kompetencecentret, Sølystskolen, Silkeborg Kommune, to-sprogsvejleder
- Joan Hellqvist Madsen, Kompetencecentret, Sølystskolen, Silkeborg Kommune, pædagogisk leder
- Leif Hoven, Sølystskolen, viceinspektør.

Økonomi.

Projektets økonomi det 1. År. Er blevet dækket af et beløb, der er indarbejdet i eksisterende rammer, og derudover af kontante bidrag fra Silkeborg Bibliotekerne, Skoleafdelingen, Daginstitutionsområdet og Børnekultur Silkeborg.

Regnskab for det 1. Projektår.

Beløb indarbejdet i bestående rammer:	
Silkeborg Bibliotekerne (130 pers.timer)	26.000 kr.
Tosprogsvejlederne (130 pers. Timer)	26.000 kr.
Vikardækning til institutionerne ved møder/kurser	52.000 kr.
Forplejning ved kvartalsmøderne/kurserne	6.000 kr.
Honorar sprogvejleder Jette Løntoft	? kr.
Ekstraordinære bidrag:	
Silkeborg Bibliotekerne	20.000 kr.
Skoleafdelingen	20.000 kr.
Daginstitutionsområdet	20.000 kr.
Børnekulturafdelingen Silkeborg	6.000 kr.
<u>I alt</u>	<u>176.000 kr.</u>

Projektets økonomi det 2. År.

Arbejds løn til indkøb og udarbejdelse af materiale	40.000 kr.
Vikardækning ved et arrangement	25.000 kr.
Forplejning ved et arrangement	3.000 kr.
Indkøb af kister, bøger og materialer	60.000 kr.
PR-folder og plakater	12.000 kr.
Distribuering af skattekisterne	16.000 kr.
<u>I alt</u>	<u>156.000 kr.</u>

Projektet søges gennemført ved hjælp af beløb søgt ved integrationsministeriet, samt ved tilskud fra projektdeltagerne.

På projektgruppens vegne

Joan Hellqvist Madsen

JoanHellqvist.Madsen@silkeborg.dk

Kompetencecenteret og

Leif Hoven

Leif.Hoven@silkeborg.dk

Sølystkolon

Nylandsvej 16

8600 Silkeborg Kommune

Bilag: Skattekisternes indhold til de 3 årige.

I alle Skattekisterne findes "Læsefidusen". En abe der anvendes meget i indskolingen i folkeskolen, som de derfor senere i forbindelse med deres læseindlæring vil møde.

Derudover findes der forskelligt konkret materiale og forslag til aktiviteter, der relaterer sig til de enkelte bøger.

Skattekiste 1: "Kaj læser bog"
"Et lille øjeblik"
"Dino får en ny ven"
"Godmorgen Cirkeline"
"Dig og mig og vi to..."

Skattekiste 2: "Kaj er farlig"
"Min ven banan"
"Lille bamse"
"Den røde høne"
"Nede i fru Hansens kælder..."

Skattekiste 3: "Kaj, dumme Kaj"
"Mette skal sove"
"Prinsessen på ærten"
"Troldeårnet"
"365 Godnatsange"

Skattekiste 4: "Kaj si'r godnat"
"Den sultne larve aldrig"
"Krudtugler og englebasser"
"Her bor jeg"
"Ride, ride ranke"

Indhold i Skattekiste til de 4 årige:

Der er fortsat tre forskellige dialogiske materialer i hver Skattekiste.

Skattekiste 1: "Fra muldvarp til grovæder"
"Kalles nye cykel"
"Den store lille bog om Barbapapa"
"Den kæmpestore roe"
"En ven"

Skattekiste 2: "Der var engang, for de små"
"kalles bold"
"Mis med de blå øjne"
"Jeg vil have to fødselsdage"
"Antons sten"

Skattekiste 3: "Der var engang, for de yngste"
"Kalle og giraf bygger en bil"/"Kalles båd"
"Cykelmyggen Egon"
"Kom nu, Alfons Åberg"
"Store monstre græder ikke"

Skattekiste 4: "Fra hekse til spøgelser"
"Kalle og giraf bygger hule"
"Cirkeline"
"De tre Bukke Bruse"
"De to uhyrer"

Evaluering til udfyldning på computer

Bruger I skattekisten

Ja	
Nej	

Bemærkninger:

Hvor ofte bruger I skattekisten

Mindre end en gang om ugen	
Ca. en gang om ugen	
Mere end en gang om ugen	

Bemærkninger:

Hvem bruger skattekisterne

Sprogpædagogen	
Andre i institutionen	

Bemærkninger:

Hvor mange bruger skattekisterne

Antal pædagoger	
Antal andre brugere	

Bemærkninger:

Hvor mange børn er omfattet af anvendelsen af skattekisterne

Antal tosprogede børn	
Antal etnisk danske børn med særligt behov	
Antal etnisk danske børn uden særligt behov	

Bemærkninger:

Har der været perioder, hvor det har været svært at afse tid til skattekisteprojektet

Ja	
Nej	

Bemærkninger: (hvis ja – hvornår og hvorfor)

Er der i jeres institution afsat et fast tidspunkt til at arbejde med skattekisterne

Ja	
Nej	

Bemærkninger:

Hvad bruges fra skattekisterne

Det er mest bøgerne der læses	
Det er mest det dialogiske materiale der bruges	
Vi bruger både bøger og det dialogiske materiale	

Bemærkninger:

Har bøger og materiale været relevant i forhold til målgruppen (de 4 – årige)

Ja	
Nej	

Bemærkninger: (Bl.a. hvilket har været mindre relevant)

Har skattekisten været præsenteret på et p-møde for resten af personalegruppen

Ja	☐
Nej	☐

Bemærkninger: (Hvis nej, beskriv grunden)

Er der i institutionen opbakning til, at der arbejdes med skattekisterne

Ja	☐
Nej	☐

Bemærkninger:

Er det dialogiske materiale let at anvende

Ja	☐
Nej	☐

Bemærkninger:

Er vejledningen til det dialogiske materiale tilstrækkelig

Ja	☐
Nej	☐

Bemærkninger:

Har I følt jer godt nok informeret om materialet, inden I fik det ud i institutionerne

Ja	
Nej	

Bemærkninger: (hvis nej, hvad kunne I ønske jer anderledes)

Hvordan vurderer I skattekisternes brugsværdi

<u>Ubrugelig</u> Vi bruger næsten ikke / slet ikke skattekisterne (sæt X)	<u>Brugbar</u> Vi bruger materialet lidt (sæt X)	<u>Godt</u> Vi forsøger at bruge hele materialet (sæt X)	<u>Super</u> Vi bruger materialet så ofte det kan lade sig gøre. (sæt X)
---	--	--	--

Bemærkninger:

Hvad kunne være anderledes for at gøre skattekisterne bedre / mere anvendelige

Bemærkninger:

Har I ideer / nye tiltag der kunne være relevante for os at tage med i vores overvejelser, når vi påbegynder planlægningen af et højt-læsningsstilbud til den næste aldersgruppe – de 5 årige.

Bemærkninger:

**Ris / Ros.
Eventuelt andre bemærkninger til skattekisteprojektet**

Andre bemærkninger:

2 + 2 kan godt give 5

Tekst: Louise Kaad-Hansen, Foto: Louise Kaad-Hansen og Troels Witter

Mange tosprogede børn har ikke åbnet en bog, før de starter i skole. Det er en stor ulempe i forhold til udviklingen af deres sprog. Det var udgangspunktet for et tværfagligt projekt mellem Silkeborg Bibliotekerne og tosprogsvejlederen i Skoleafdelingen, hvor videndeling og ideudvikling har været den store faglige gevinst for alle.

- Når man går ind i et tværfagligt samarbejde, og man sætter de rigtige mennesker sammen, så udvikler der sig en fantastisk energi, og pludselig er $2 + 2 = 5$, fortæller Inge Kring, som er publikumschef på Silkeborg Bibliotek.

Hun, Hanne Middelhede, som er tosprogsvejleder i Skoleafdelingen, og biblioteksassistent Aase Krarup Madsen har deltaget i projektgruppen, der har arbejdet med, hvordan man kan styrke tosprogede småbørns sproglige kompetencer gennem læsning. Projektet er blevet til fire forskellige skattekister, som indeholder bøger, små rekvisitter til at skabe dialog samt en vejledning. Kisterne skal bruges til de yngste tosprogede børn i kommunens børnehaver.

Videndeling på tværs

Samarbejdet har været en stor gevinst for projektet, fordi projektdeltagerne hver især har kunnet bidrage med forskellige former for viden. Hanne Middelhede har først og fremmest bidraget med teoretisk viden om tosprogede børns særlige behov. Medarbejderne fra biblioteket har bidraget med deres viden om børnelitteratur og dansk kulturarv. Netop på grund af deres forskellige kompetencer kan de også lære meget af hinanden, og det har givet et bedre flow i projektføreløbet.

- Vi arbejder forskelligt og kender jo ikke hinandens arbejdsgange. Men det oplever jeg ikke som et problem. Tværtimod er det med til at give en helhedsforståelse, fortæller Hanne Middelhede.

”Når man går ind i et tværfagligt samarbejde, og man sætter de rigtige mennesker sammen, så udvikler der sig en fantastisk energi, og pludselig er $2 + 2 = 5$.”

Pædagogerne ude i daginstitutionerne udgør også en vigtig del af det tværfaglige projekt. For projektet ville ikke være blevet til noget uden samarbejdet med pædagogerne.

- Vi er jo afhængige af pædagogernes feedback, så vi ved, hvordan skattekisterne fungerer i praksis. Pædagogerne har heldigvis også været meget imødekommende, og det har været en stor hjælp, forklarer Hanne Middelhede.

I det tværfaglige samarbejde er det ikke kun et spørgsmål om at dele kompetencer. Der er også et økonomisk perspektiv, når man deler hinandens økonomiske midler.

- Det ville jo have været tre gange så dyrt, hvis vi ikke samarbejdede om projektet, siger Hanne Middelhede.

Mange møder

Når man arbejder på tværs af faggrænserne, stiller det store krav til kommunikationen og måden at arbejde på. Derfor har projektgruppen brugt meget tid i starten på at diskutere målsætningen med Skattekisten for at sikre klare linjer i samarbejdet.

- De mange møder har været vigtige for hele projektførelsen. De er bestemt givet godt ud. Det har banet vejen for en god kommunikation i mellem os, mener Aase Krarup Madsen.

Hanne Middelhede er enig. Hun mener, at udfordringen ved et tværfagligt samarbejde netop er, at man bliver tvunget til at sætte ord på, hvad man vil, og hvad man kan. Og

det er med til at give en større refleksion.

- Vi har både fået udviklet vores faglige og personlige kompetencer, fordi vi nogle gange er kommet ud på så dybt vand, at

Skattekisten

Skattekisten er et projekt for tosprogede, 3-4-årige børnehavebørn i Silkeborg Kommune. Projektets formål er at styrke de tosprogede børns danske sprog gennem læsning. Derfor har man lavet fire forskellige skattekister, som hver indeholder fem særligt gode bøger, små rekvisitter til at skabe dialog om bøgerne samt en vejledning til pædagogerne. Foreløbigt cirkulerer skattekisterne rundt i 36 børnehaver.

Projektet er udviklet i et samarbejde mellem medarbejdere fra Silkeborg Bibliotekerne, Skoleafdelingens tosprogsvejledere, repræsentanter for daginstitutionerne, Børnekultur Silkeborg og Børne- & Familieafdelingen. De to sidstnævnte har hovedsageligt bidraget med økonomisk støtte til projektet.

det er helt nødvendigt at gå i dialog om tingene. Men det er netop her, at udviklingen sker, slår hun fast med et smil.

Alt tyder da også på, at projektgruppens store arbejde har givet bonus. I hvert fald tager pædagoger såvel som børn begejstret imod de fine skattekister, når de cirkulerer rundt i børnehaverne. Og der er flere skattekister på vej. Målet er nemlig at udvide målgruppen, så de 4-5-årige børn også bliver inddraget i projektet. Det kræver endnu flere nye spændende skattekister.

Drivkræfterne bag skattekisteprojektet: fra venstre Mette Thue, Inge Kring, Hanne Middelhede og Aase Krarup Madsen.

”Vi har både fået udviklet vores faglige og personlige kompetencer, fordi vi nogle gange er kommet ud på så dybt vand, at det er helt nødvendigt at gå i dialog om tingene. Men det er netop her, at udviklingen sker.”